

Buugga Yoo'eel iyo Kaniisadda La'odikiya ee Seventh-day Adventist - Lambarka Saddex iyo Toban

Jeff Pippenger
2025-12-18

Lambarka Saddex iyo Toban

Waxa aynu hadda ka hadlaynaa astaanta nebinnimo ee 1863. Waxa aynu diiradda saarnay Qaadeesh-ka Kitaabka Quduuska ah oo ah astaanta kacdoonkii reer binu Israa'iil ee hore ka sameeyeen “nasashada,” kaas oo keenay dhimashadooda muddadii ku dhammaatay Qaadeesh, sidaasna u muujinaya diidmada “jidadkii hore” ee Yeremyaah sannadkii 1863, markii la diiday “toddobada goor” ee Laawiyiintii lix iyo labaan.

Marka aynu daba soconno iftiinka la xidhiidha Qaadeesh iyo 1863, waxa aynu aqoonsanay tobanka imtixaan ee gaadhay Qaadeesh. Waxa aynu aqoonsanay saddexda imtixaan ee ugu horreeya inay yihiin imtixaanka maannada. Saddexdaas tallaabo waxaa lagu matali karaa mucjisooyin ama imtixaano, nasashada Sabtiduna iyada oo ah tan koowaad ee tobanka imtixaan waxay u dhigantaa imtixaanka tobnad, kaas oo Bawlos si aad u cad ugu aqoonsado Cibraaniyada inuu yahay “nasashada.” Tobanka imtixaan waxay leeyihiin nasasho alfa ah iyo nasasho omega ah.

Waxba macno ah ma leh sida ardayga waxsii-sheegidda u rabo inuu u qeexo “nasashada” ay Cibraaniyiintu ku diideen Qaadeesh—waayo si waxsii-sheegid ahaan ah “nasasho” kasta, (khadba khad) waxay u tilmaamaysaa “nasashada iyo qaboojinta” oo ah roobka dambe. Qaadeesh waa astaan aad u weyn oo muujinaysa diidmada farriinta roobka dambe iyo weliba waaya-aragnimada roobka dambe, waayo shaabadaynta lagu dhammaystiro boqolka iyo afartan iyo afarta kun ee Qaadeesh ka dhacda waa ku salaysnaan runta gudaheeda si “caqli ahaan iyo ruux ahaanba.”

“Sida ugu dhakhsaha badan ee dadka Ilaah lagu shaabadeeyo fooddooda—mana aha shaabad ama calaamad indhaha lagu arki karo, balse waa ku xasilid runta, xagga garashada iyo xagga ruuxa labadaba, si aan loo dhaqaajin karin—sida ugu dhakhsaha badan ee dadka Ilaah la shaabadeeyo oo loogu diyaariyo ruxanka, way iman doontaa. Runtii, durba way billowday; xukunnada Ilaah hadda waxay dul saaran yihiin dalka, si ay noogu noqdaan digniin, si aynu u ogaanno waxa imanaya.” The Seventh-day Adventist Bible Commentary, volume 4, 1161.

In lagu dego “runta” “caqli ahaan” waxay ka dhigan tahay aqbalidda habka xarriiq ka kor xarriiq inuu yahay habka keliya oo quduus laga dhigay ee daraasadda Erayga Ilaah. Habkan cidhiidhiga ah waxaa loo xaqiijiyey inuu yahay habka saxda ah bishii Agoosto ee 1840, markii “dad badan lagu qanciyeey saxnaanta mabaadi’da fasiraadda waxsii sheegidda ee uu qaatay Miller iyo saaxiibbadiis, waxaana dhaqdhaqaaqii imaatinka la siiyey dardar la yaab leh.” “Dardarta la yaabka leh” waxay ka dhigan tahay muujinta xoogga Ruuxa Quduuska ah ee fariintii malaa’igta kowaad dunida oo dhan ku diray sannadkii 1840.

Kuwii ka qaybqaatay hawsha matalaysay “dardargelinta yaabka leh” waxaa lagu siiyey awood ay ku gutaan isla hawshaas quwadda Ruuxa Quduuska ah. Ruuxa Quduuska ahi wuxuu xooggiisa ku muujiyey oo keliya kuwa aqbalay habraaca quduuska ah. Ruuxa Quduuska ahi wuxuu xooggiisa ku muujiyey gudaha oo keliya kuwa aqbalay habraaca quduuska ah.

Ku deggenaanshaha runta xagga garashada waa aqbalidda hab-raaca sadarba sadar, aqbaliddaasna hab-raaca sadarba sadar waxaa qofka La’odikiyaanka ah loogu matalaa furitaanka albaabka qalbiga si uu u soo galo Rasuulka loo soo diray La’odikiya isagoo ku jira shakhsiyadda Ruuxa Quduuska ah. Aqbalidda hab-raaca quduuska ahi waxay awoodda Ruuxa Quduuska ah ku keentaa maskaxda kuwa ku deggeenaya runta xagga garashada. Aqbalidda hab-raacaas waxay soo saartaa ruuxiyad lagu matalo isu-geynta Ilaahnimada iyo aadaminnimada. Ku-dhaqanka hab-raaca Kitaabka Quduuska ah ee sadarba sadar, marka rumaysad lagu qaso, waxaa lagu matalaa ku deggenaanshaha runta xagga garashada, runtaasna (fariinta) hab-raacu soo saaro lagama sooci karo Ciise, kaas oo ah Erayga. In la aqballo farriinta Eraygiisa waa in Ruuxa Quduuska ah lagu aqballo maskaxdaada. Sidaas darteed, ku deggenaanshaha runta xagga garashada wuxuu soo saaraa waayo-aragnimada ruuxiga ah ee hesho shaabadda oggolaanshaha Ilaah.

Qaadeesh waxay ahayd imtixaankii ugu dambeeyey ee Israa’iiltii hore. Labada qaybood ee cabbayaasha khamriga ee ku jira kitaabka Yoo’eel waxaa la kala soocaa oo lagu kala gartaa iyadoo lagu salaynayo diidmada ama aqbalidda farriinta roobka dambe, taas oo Yoo’eel ku tilmaamayo “khamri cusub” isagoo ka soo horjeedinaya khamriga qamiirsan ee ay cabbayaan kooxda kale. “Khamriga cusub” ee Yoo’eel waa “nasashada” Bawlos ku sheegay Cibraaniyada saddex iyo afar. Sidoo kale waa waxa ay “sakhraamiinta Efrayim” ee Ishacyaah diidaan inay “maqlaan”—kuwaas oo uu ku yidhi, “Tanu waa nasashadii aad ku nasin lahaydeen kuwa daallan; tanuuna waa raaxaysigii”: laakiinse ma ay doonaynin inay maqlaan. Laakiinse eraygii Rabbigu wuxuu u ahaa amar korkiisa amar, amar korkiisa amar; sadar korkiisa sadar, sadar korkiisa sadar; halkan wax yar, halkaasna wax yar; inay tagaan, oo dib u dhacaan, oo la jebiyo, oo dabin lagu qabto, oo la qabsado.”

Waxaannu aqoonsannay in kacdoonkii dibiga dahabka ahaa ee Haaruun uu metelayo “laba” ka mid ah tobanka imtixaan ee ku soo gabagaboobay Kaadeesh. Kala qaybsanaanta imtixaankaas oo laba imtixaan loo qaybiyey waxay waafaqsan tahay muddada imtixaanka ee roobka dambe, taas oo lagu matalo “imtixaanka sawirka bahalka,” kaas oo ah imtixaanka go’aamiya masiirka dadka Ilaah. Muujintii cutubka saddex iyo tobnaad waxay tilmaamaysaa “kacdoon,” waayo tirada “saddex iyo toban” waxay metelaysaa kacdoon.

Cutubku wuxuu ku bilaabmaa bahalka badda ee baabawiinta, astaanta ugu horraysa ee kacdoonka ka jira dhulka, sida Daanyeel u aqoonsanayo inuu yahay awoodda ku hadasha erayo waaweyn oo ka gees ah Kan ugu Sarreeya. Kacdoonkaas waxaa ku xiga kacdoonka bahalka dhulka, oo ah Maraykanka, kaas oo markaas ku qasba dunida oo dhan inay raacdo tusaalahooda kacdoonka. Habka kacdoonka saddexaad ee cutubka ku jira waxaa laga helayaa kii ugu horreeyey ee saddexda kacdoon, kaas oo loo matalay bahalka badda, astaanta Vaticananka. Aayadda kow iyo tobnaad Maraykanku wuxuu u hadlaa sida masduulaagii, sidaas darteedna wuxuu sameeyaa sanamkii bahalka—sanamkii Vaticananka. Laga bilaabo aayadda laba iyo tobnaad iyo wixii ka dambeeya,

Maraykanku wuxuu ku qasbaa dunida inay sidaas oo kale samayso. Kacdoonkii Haaruun waa laba-geesood, isagoo matalaya kacdoonka Maraykanka, dabadeedna kacdoonka dunida oo dhan marka la dhaqan-geliyo sanamka caalamiga ah ee Vaticananka.

Kacdoonkii Haaruun wuxuu calaamadaynayaa labada xilli, kuwaas oo lagu metelay sanamcaabudid markii Muuse aanu joogin, dabadeedna sanamcaabudid markii Muuse joogay. Muuse wuxuu markaas helayay Sharciga, sidaas darteedna wuxuu metelayaa Sharciga Ilaah sidii barta kala-qaybinta ee kacdoonka. Imtixaanka uu metelayo sanamkii dahabka ahaa ee Haaruun ee dibi-u-eg xayawaan ahi waa imtixaankii 1863.

Waa imtixaanka sharciga Axadda, kaas oo ka dhigan xariiq kala-sooc ah oo u dhexeeya nolosha iyo dhimashada. Waa xariiqda kala-soocda u dhexaysa Dhulka Ballanqaadka ah ama dhimashada cidlada dhexdeeda, xariiqda kala-soocda u dhexaysa calaamadda bahalka ama shaabadda Ilaah, xariiqda kala-soocda u dhexaysa masiirka Shebna kii La’odikiyaanka ahaa ama Eliyaaqiim kii Filadelfiyaanka ahaa. Saddexda imtixaan ee ugu horreeya, oo maannadu matalayso, waxay astaan u yihiin khilaafka Sabtida ama Axadda, sidaas oo kalena imtixaanka tobnaad. Xariiqda kala-soocda ee ku jirta fallaagadii weysa dahabka ahayd ee Haaruun, taas oo matalaysa labadaba imtixaanka shanaad iyo kan lixaad—waana sharciga Axadda.

Imtixaanka afraad waa biyihii Massaah, oo macnihiisu yahay “tijaabin,” iyo Meriibah, oo macnaheedu yahay “calanka Rabbiga,” waxaana lagu helaa Baxniintii 17:1–7, halkaas oo si toos ah loogu aqoonsaday “tijaabinta Rabbiga.”

Oo kulli shirkii reer binu Israa’iilna wuxuu ka dhaqaaqay cidladii Siin, safarradoodii ka dib, sida amarka Rabbigu ahaa, oo waxay degeen Refiidiim; halkaasna dadku biyo ay cabbaan ma ay lahayn. Sidaas daraaddeed dadkii waxay la murmeen Muuse, oo waxay yidhaahdeen, Na sii biyo aannu cabno. Markaasaa Muuse wuxuu ku yidhi iyagii, Maxaad ila murmaysaan? Maxaad Rabbiga u tijaabinaysaan? Oo dadkiina halkaasay biyo ugu harraadeen; dadkiina Muuse bay ka gunuunaceen, oo waxay yidhaahdeen, Maxaad nooga soo bixisay Masar, inaad haraad nagu disho annaga iyo carruurtayada iyo xoolaheenna?

Markaasaa Muuse Rabbiga buu u qayliyey, isagoo leh, Maxaan dadkan ku sameeyaa? Waxay ku dhow yihiin inay i dhagxiyaan.

Markaasaa Rabbigu wuxuu Muuse ku yidhi, Dadka hortooda ka gudub, oo odayaasha reer binu Israa’iil qaarkood kaxee; ushaadiina aad webiga ku dhufatay gacanta ku qaado, oo tag. Bal eeg, anigu waxaan halkaas kuugu hor istaagi doonaa dhagaxa Xoreeb ku yaal dusheeda; oo adna dhagaxa waad dhufan doontaa, oo biyo ayaa ka soo bixi doona si dadku u cabbaan. Muusena saas buu yeelay iyadoo ay odayaasha reer binu Israa’iil arkayaan.

Oo markaas meeshii ugu bixiyey Maasah iyo Meriibah, sababta oo ah murankii reer binu Israa’iil, iyo sababta oo ah inay Rabbiga tijaabiyeen, iyagoo leh, Rabbigu miyuu nala jiraa, mise maya? Baxniintii 17:1–7.

Imtixaanka uu “Massah” matalayo, iyo calamadda uu “Meribah” matalayo, waa alfa nebiyadeed oo la kulanta omega-deeda nebiyadeed markii Muuse mar labaad ku dhufto isla Dhagaxii. Taasu

waxay ka dhigan tahay in kii afraad ee tobanka kicinta lagu matalay Qaadeesh, waayo Qaadeeshii labaad waa meesha Muuse ku dhufto Dhagaxa isagoo ku jira caasinimo. Tani waxay caddaynaysaa in Qaadeesh, sida astaan ahaan, ay ku jirto imtixaanka biyaha ee soo saara calamad.

Tijaabada biyaha ee soo saarta calanka waa tijaabada farriinta roobka dambe. 1863 waxay ahayd halkii calanka la rabay in kor loo qaado, laakiin hoogay; 1863 waxay ahayd oo keliya Qaadeeshkii kowaad, Qaadeeshka labaadna waa sharciga Axadda ee dhowaan imanaya. Massaah iyo Meriibaah waxay metelaan tijaabada ugu dambaysa ee boqolka iyo afartan iyo afarta kun wax yar ka hor inta aan loo qaadin calan ahaan sharciga Axadda. Ma ahayn awoodda Rooma, ama awoodda Yuhuudda, tan diyaarisay dhimashada Masiixa. Awooddaasu waxaa lagu ansixiyey talada Samada garniyo badan ka hor iskutallaabta. Muuse wuxuu isticmaalay ushiisii, usha Ilaah qudhiisu subkay, si uu u dhufto Dhagaxa—laakiin hal mar oo keliya. Dhagaxaas sida waafaqsan waxyiga waxaa metela farriimihii 1840 ilaa 1844, kuwaas oo ah runihii hore ee aasaaska ahaa ee metela jidka kuwa xaqa ah. Tijaabada uu Massaah metelayo, biyaha badbaadiya waa biyaha ka soo baxa Dhagaxa jidadkii hore. Biyahaasu waxay tijaabiyaan oo soo saaraan laba dabaqadood; mid calaamadda bahalka ah iyo kan kale shaabadda Ilaah, sida ay u metesho shaabadda Ilaah ee saaran kuwa calan ahaan loo qaaday, sida uu Meriibaah metelo.

Macbudka waa la dhammaystiray ka hor amarkii saddexaad ee Artaxerxes, taas oo caddaynaysa in macbudkii Millerite ee Masiixu ku dhisay afartan iyo lix sannadood, laga bilaabo 1798 ilaa 1844, la dhammaystiray ka hor malaa'igta saddexaad, oo uu matalayo imaanshaha amarka saddexaad. Boqol iyo afar iyo afartan kun waxaa la shaabadeeyaa wax yar ka hor sharciga Axadda, markaas oo iyaga kor loo qaado sidii qurbaan-calameed oo ah midhaha ugu horreeya ee Bentakostiga, sidii waayihii hore. Massa iyo Meribah waxay tilmaamayaan imtixaanka biyaha ee uu matalo farriinta Qaylada Saqda Dhexe ee taariikhda malaa'igta koowaad iyo tan saddexaad.

Shaqada isku-darka Ilaahnimada iyo dadnimada waxaa kaloo lagu matalayaa sidii isku-darka laba macbud. Waxa kale oo lagu matalaa guur, halkaas oo nin iyo naag, ama macbud dhedig ah iyo macbud lab ah, la isu geeyo oo ay noqdaan hal jidh. Masiixu wuxuu taagay macbudkii Millerite ujeedo ahaan inuu iyaga ku hoggaamiyo Macbudkiisa Samada, halkaas oo ay ka heli lahaayeen “nasasho,” taas oo taariikhda 1844 lagu matalay Sabtida maalinta toddobaad.

Marka fahamkan ku saabsan Massa iyo Meribah, oo ah imtixaanka afraad, lagu dabaqo inta u dhaxaysa imtixaan bilow ah oo isaguna matala saddex imtixaan, kaas oo haddana uu daba socdo sharciga Axadda ee imtixaannada shanaad iyo lixaad—markaas ayaad arki kartaa, laakiin keliya haddii aad diyaar u tahay inaad aragto, in imtixaanka manna ee saddex-geesoodka ahi yahay imtixaanka kowaad, oo uu ku xigo imtixaan ka horreeya imtixaanka saddexaad ee laba-geesoodka ah ee weysha dahabka ah ee Haaruun. Massa iyo Meribah si wadajir ah ayaa loo metelaa, waayo farriinta malaa'igta labaad oo keliya ayaa ah meesha lagu helo “laba-laabid” nebiyadeed. Saddexda imtixaan ee ugu horreeya ee manna waa farriinta malaa'igta kowaad. Imtixaanka Massa iyo Meribah waa farriinta malaa'igta labaad, fallaagadii Haaruunna waa farriinta malaa'igta saddexaad.

Imtixaanka shanaad waa imtixaankii dibiga dahabka ahaa ee Haaruun, kaas oo ku bilaabma muujinta sanam-caabudidda markii fallaagadu u maleeyeen in fallaaganimadoodii qaawanayd ay Ilaah ka qarsoontay.

Oo markii dadku arkeen in Muuse ka soo degistiisii buurta dib u dhacday, ayay dadkii isu soo urureen Haaruun, oo waxay ku yidhaahdeen, Kac, noo samee ilaahyo ina hor mara; waayo Muusekan, ninkii naga soo bixiyey dalka Masar, garan mayno waxa ku dhacay. Haaruunna wuxuu ku yidhi iyagii, Dhegaha ka siiba hilqadaha dahabka ah ee ku jira dhegaha xaasaskiinna, wiilashiinna, iyo gabdhihiinna, oo ii keena. Markaasaa dadkii oo dhammu dhegahooda ka siibeen hilqadihii dahabka ahaa, oo waxay u keeneen Haaruun. Isaguna gacantooda wuu ka qaatay, oo qalab wax lagu xardho ayuu ku sameeyey, dabadeedna wuxuu ka dhigay dibi la shubay; markaasay yidhaahdeen, Kuwanu waa ilaahyadiinnii, reer binu Israa'iilow, kuwaas oo idinka soo bixiyey dalka Masar. Oo markii Haaruun arkay, ayuu meeshii allabari hortiisa ka dhisay; Haaruunna wuu qayliyey oo yidhi, Berrito waxaa jiri doona iid loo sameeyo Rabbiga.

Oo waxay aroor hore kacgeen maalintii xigtay, oo waxay bixiyeen qurbaanno la gubo, oo waxay keeneen qurbaanno nabadeed; oo dadkiina way fadhiisteen inay wax cunaan oo wax cabbaan, dabadeedna way kaceen inay cayaaran. Baxniintii 32:1–6.

Imtixaanka lixaad waa qaybta labaad ee kacdoonkii dibiga dahabka ahaa, markii Muuse ka soo noqdo qaadashada Tobanka Amar. Muuse wuxuu weyddiiyaa, “Yaa Rabbiga dhinaciisa ah?” Inta badan waxay ku hareen dhexdhexaadnimo ama waxay la safteen sanamcaabudayaasha, iyagoo si cad u muujinaya isla kacdoonkii iyadoo uu joogo dhexdhexaadiyihii.

Imtixaannada shanaad iyo lixaad si cad ayay u astaan yihiin oo ula jaanqaadaan sharciga Axadda. Eliyaah oo Buur Karmel jooga wuxuu weydiinayaa su'aal la mid ah tii Muuse weyddiiyey. Doorta maanta cidda aad u adeegi doontaan, waxay tilmaamaysaa imtixaanka sharciga Axadda. Astaanta sawirka bahalka imtixaankiisu waxay tilmaamaysaa sharciga Axadda. Kala-qaybsanaanta reer Laawi ee sheekada Haaruun iyo kala-qaybsanaanta laba-iyo-tobanka qabiil ee sheekada labada weylod ee dahabka ah ee Yaaraabcaam, waxay aqoonsanayaan kala-qaybsanaanta kuwa xigmadda leh iyo kuwa nacasyada ah ee sharciga Axadda. La'odikiyaanku waa bikradaha nacasyada ah, sida ay Walaal White ka markhaati kacday, sidaas daraaddeed kala-qaybsanaanta bikradaha ee sharciga Axadda waa kala-qaybsanaanta La'odikiyaan iyo Filadelfiyaan. Imtixaannada shanaad iyo lixaad, kuwaas oo ah hal imtixaan oo laba-geesood ah, waxay la jaanqaadaan sharciga Axadda, taas oo macnaheedu yahay inay la jaanqaadaan 1863, iyo Qaadeesh.

Cutubyada laba iyo soddonaad iyo saddex iyo soddonaad ee Baxniintii waxay rumoobaan isla maalintaas qudheeda, saacado yar oo keliya ayay isu jiraan, maalintaasuna waxay astaan u tahay 1863 iyo Qaadeesh. Cutubka soddon iyo saddexaadna Muuse wuxuu weyddiistaa inuu arko ammaanta Ilaah. Sidaas daraaddeed, waxaynu ku aragnaa Muuse shanaad iyo lixaad ee kicinnada isagoo loo beddelayo boqol iyo afartan iyo afarta kun. Isla Muusekaasna wuxuu jooga Qaadeesh isagoo mar labaad Garaacaya Dhagaxa, sidaas darteedna wuxuu metelayaa dabaqad uu Dhagaxu burburinayo, kaas oo ay diideen inay ku dhacaan. Dhagaxaasu waa farriin, sidaas darteedna Qaadeesh waxaa ka jira laba astaan oo Muuse ah, mid muujinaysa ammaanta Ilaah, tan kalena

diidaysa Dhagaxa.

“Kuwa kuwa Ilaah waardiye ahaan ugu taagan derbiyada Siyoon ay noqdaan rag arki kara khataraha ka hor dadka,—rag kala saari kara runta iyo qaladka, xaqnimada iyo xaqdarrada.

“Digniintu way timid: Waxba looma oggola in ay soo gasho oo ruxi doonta aasaaska iimaanka ee aynu ku dul dhisaynay tan iyo markii farriintu timid 1842, 1843, iyo 1844. Anigu waxaan ku jiray farriintan, oo tan iyo markaasna waxaan dunida hor taagnaa anigoo daacad u ah iftiinka Ilaah ina siiyey. Ma damacsanin in aynu cagahayaga ka qaadno madasha lagu taagay iyaga, markii maalinba maalinta ka dambaysa aynu Rabbiga ku doondoonaaynay duco kulul, annagoo iftiin doonayna. Miyaad u malaynaysaan in aan ka tegi karo iftiinka Ilaah i siiyey? Waa inuu ahaadaa sida Dhagaxa Weligiis ah. Wuxuu i hagayey tan iyo markii la i siiyey.”
Review and Herald, April 14, 1903.

Mid ka mid ah calaamadaha “Muuse ee Qaadeesh” waa inuu Usha ku dhufto Dhagaxa, ushaas oo ah calaamad amar leh. Markii ugu horraysay waxay ahayd amarka Ilaah, markii labaadna waxay ahayd amarka dadka. Kooxda uu Muuse ka matalo Qaadeeshii labaad waxaa lagu matalay sakhraamiinta Efrayim, kuwaas oo adeegsanaya awooddooda fiqi ahaaneed (usha) si ay u weeraraan farriinta roobka dambe, taas oo ah farriinta jidadkii hore ee 1840 ilaa 1844.

“Farriimihii oo dhan ee la bixiyey sannadihii 1840–1844 waa in hadda si xoog leh loo muujiyo, waayo dad badan ayaa lumiyey jihadoodii. Farriimuhu waa inay gaadhaan kiniisadaha oo dhan.

Masiixu wuxuu yidhi, “Waxaa barakaysan indhihiinnu, waayo way arkaan; iyo dhegihiinnu, waayo way maqlaan. Waayo, run ahaan waxaan idinku leeyahay, Nebiyo badan iyo kuwo xaq ah ayaa jeclaystay inay arkaan waxyaalaha aad aragtaan, laakiinse ma ay arag; oo inay maqlaan waxyaalaha aad maqashaan, laakiinse ma ay maqal” [Matthew 13:16, 17]. Waxaa barakaysan indhihii arkay waxyaalihii la arkay sannadihii 1843 iyo 1844.

“Farriinta waa la bixiyey. Oo dib-u-dhacna yaanu jirin ku celinta farriinta, waayo, calaamooyinka wakhtiyadu way rumoobayaan; shaqada xidhitaanka waa in la qabtaa. Shaqo weyn ayaa lagu qaban doonaa wakhti gaaban gudaheed. Farriin ayaa dhowaan lagu bixin doonaa amarka Ilaah, taas oo isu baddali doonta qaylo weyn. Markaasaa Daanyeel istaagi doonaa qaybtiisa, si uu maraggiisa u bixiyo.” Manuscript Releases, volume 21, 437.

Imtixaanka ugu horreeya ee maannadu waa saddex imtixaan. Kan ugu dambeeya tobanka imtixaan waa imtixaanka malaa’igta saddexaad. Labada hore iyo dambeba waxay metelaan “nasasho” oo ah astaan imtixaanka. Imtixaanka ugu horreeya waa saddex imtixaan, isagoo metelaya malaa’igta koowaad oo ay daba socoto malaa’igta labaad; laakiinse imtixaanka afraad, halkaas oo shaabadaynta iyo kor loo qaadista sidii calamad ahaan, waxaa metela Massa iyo Meribah. Malaa’igta saddexaad, oo ay metelaan imtixaannada shanaad iyo lixaad, waa imtixaanka saddexaad, kaas oo raacay imtixaankii labaad ee Massa iyo Meribah, iyo imtixaankii ugu horreeyey ee maannada.

Kicintii ka dhacday Taberah ee lagu sheegay Tirintii 11:1–3 waa imtixaankii toddobaad. Aayadaha hordhaca u ah tijaabada dabka leh ee iimaanka ee uu matalo “Taberah,” oo macnaheedu yahay

‘meel gubanaysa,’ waxaa ka horreeya aayado tilmaamaya socodkii dadka Ilaah ee cidlada dhexdeeda. Samir-la’aanta ka muuqatay cutubka tobnaad waxaa loo dhigaa lid ahaan boqol iyo afar iyo afartan kun oo Wanka raaca meel kastoo uu tago. Kuwanu waa kuwa leh samirka quduusiinta, hase yeeshee Israa’iiltii hore waxay cutubka tobnaad ku muujinaysay samir-la’aan taas oo u horseedaysa dhibtoodii dabka lahayd ee cutubka kow iyo tobnaad.

Oo waxay ka ambabaxeen buurtii Rabbiga safar saddex maalmood ah; sanduuqii axdiga Rabbiguna wuu ka hor maray intii lagu jiray safarkii saddexda maalmood ahaa, si uu ugu doondoono meel ay ku nastaan. Daruurtii Rabbiguna maalintii ayay dul joogtay iyaga markay xerada ka baxayeen. Oo waxaa dhacday, markii sanduuqu dhaqaaqay, in Muuse yidhi, Kac, Rabbiyow, oo cadaawayaashaadu ha kala firdheen; oo kuwa ku necebuna ha kaa carareen hortaada. Oo markii uu nastayna, wuxuu yidhi, Soo noqo, Rabbiyow, xagga kumanyaalka badan ee reer binu Israa’iil. Tirintii 10:33–36.

Aayadda xigta waxay soo bandhigaysaa fallaagadii Taberah.

Oo markii dadku cabanayeen, Rabbiguna wuu ka xumaaday; Rabbiguna taas wuu maqlay; cadhadiisiina way kululaatay; oo dabkii Rabbigu dhexdooda ayuu ka shidmay, oo wuxuu baabbi’iyey kuwii degganaa cidhifyada xerada ugu fog. Markaasaa dadkii waxay u qayshadeen Muuse; oo markii Muuse Rabbiga baryay, dabkiina wuu damay. Oo isna meeshii magaceedii wuxuu u bixiyey Taberah, maxaa yeelay dabkii Rabbiga ayaa dhexdooda ka shidmay. Tirintii 11:1–3.

Kicintii ka dambaysay muujinta dabka waxay ahayd damaca cuntada hilibka ah, waana imtixaankii siddeedaad. Tan waxa laga helayaa Tirintii 11:4–34. Cabashadii Taberah waxay ka dhigan tahay dabeecad sare oo xumaatay, samir la’aan, halka fallaagada damaca dheriyadii hilibka ee Masar ay ka dhigan tahay dabeecadda hoose. Dabku wuxuu ka dhigan yahay daahirinta dabka ee Rasuulka Axdiga ee ku xusan Malaakii cutubka saddexaad; waayo, si nebiyeed Taberah micnihiisu waa meel gubasho, meesha gubashaduna ee ku jirta Erayga nebinnimada ee Ilaah waxay ku taallaa Malaakii saddex, halkaas oo dabku ka soo saaro koox samir la’aan ah oo loo qoondeeyey in la daahiro iyo koox samir leh oo loo nadiifiyo sidii qurbaanno kor loo qaado.

Kuwa uu Muuse ku matalay imtixaanka laba-geesoodka ah ee dabeecadda sare iyo tan hoose ee Taberah waa boqolka iyo afartan iyo afarta kun oo ku sugnaaday runta labadaba xagga garashada iyo weliba xagga ruuxa. Garashadu waxay aqoonsataa dabeecadda sare, xagga ruuxana waxay ka dhigan tahay isu-geynta Ilaahnimada iyo aadanaha. Ilaahnimadu waxay keliya la midoobi kartaa aadanaha marka dabeecadda hoose la iskutallaabta ku qodbo oo dhinto. In lagu sugnaado runta xagga garashada iyo xagga ruuxa waxay ka dhigan tahay waayo-aragnimada in la shaabadeeyo. Dabka Taberah wuxuu u taagan yahay kala-soocidda ugu dambaysa ee sarreenka iyo haramaha ee hawsha Masiixu ku kicinayo macbudka boqolka iyo afartan iyo afarta kun.

Imtixaanka sagaalaad waa kacdoonkii Maryan iyo Haaruun ee ku qoran Tirintii 12. Kicintu kama duwanaa kicintii Qorax, Daataan iyo Abiiraam ama tii Minneapolis, sannadkii 1888. Arrintu ma ahayn oo keliya diidmada farriinta Ilaah, balse waxay ahayd diidmada doorashada hoggaamineed ee Ilaah.

Xukunka hoggaamiyeyaasha diida aan keliya ahayn farriinta, balse sidoo kale farriinwadaha, ayaa ka horraysa imtixaanka tobnaad. Hoggaanku wuxuu isu muujinayaa sidii murtadiin wax yar ka hor sharciga Axadda, kaas oo ah imtixaanka tobnaad. Sharciga Axaddu wuxuu la jaanqaadaa iskutallaabta, oo jidka loo marayo iskutallaabta, taas oo ah sharciga Axadda, hoggaanku wuxuu doortay Barabbas, Masiix been ah; waayo “bar” waxaa loola jeedaa ‘wiilka,’ “abba” na waxaa loola jeedaa ‘aabbaha.’ Marka la soo dhowaanayo iskutallaabta (sharciga Axadda) ama Qaadeesh, hoggaanku wuxuu muujinayaa riddonimo buuxda isaga oo dooranaya Masiix been-abuur ah isla markaana si toos ah ugu sheegaya madaxda madaniga ah in aanay lahayn boqor aan Kaysar ahayn.

Imtixaanka toddobaad, siddeedaad, iyo sagaalaad waxay tilmaamayaan habka shaabadaynta, hase yeeshee sawirku waa kii bikradaha nacasyada ahaa. Imtixaanka tobnaad ee imtixaannadaas wuxuu ahaa fallaagadii ugu horraysay ee Qaadeesh, taasoo astaan u ah 1863. Laga bilaabo 1846 Cibraaniyadii waxaa la keenay Siinay si ay u helaan Sharciga. Labada loox ee Tobanka Amar waa astaanta xiriirka axdiga ee Ilaah la lahaa Israa’iiltii qadiimiga ahayd ee dhab ahaan jirtay, labada loox ee Xabaquuqna waa astaanta xiriirka axdiga ee Israa’iil casriga ah ee ruuxiga ah. Looxii labaad waxaa la soo bandhigay 1850, oo sidii ay Israa’iiltii qadiimiga ahayd ugu dhaaratay inay Sharciga dhawri doonto, ayaa 1856 la keenay imtixaan kama dambays ah, sida ay astaan uga tahay basaasiintii booqatay Dhulkii Ballanqaadka. Aragtidiis aqlabiyadda ee la gaaray intii lagu jiray toddobadii sano ee 1856 ilaa 1863 waxay ahayd in cidlada La’odikiya ay tahay meesha ay doonayeen inay ku dhintaan.

Muddadii 1844 ilaa 1863 waxaa astaan u ah muddada ka bilaabmata baabtiiskii Badda Cas oo ku dhammaatay baabtiis kale oo ka dhacay Webiga Urdun, isla goobtii uu Ciise ku noqon lahaa Masiixa, markii dambe Yooxanaa ku baabtiisay. Baabtiiskii Badda Cas wuxuu aqoonsaday xiriir axdiyeed oo lala yeeshay Israa’iiltii hore. Xiriirkaasu wuxuu ka billowday guur isla mar ahaantaana kiciyey geeddi-socod tijaabo ah oo ka kooban toban tallaabo. Dabadeed waxaa la keenay Siinay oo waxay ballanqaadeen inay sharcigiisa xajin doonaan, hase yeeshee ma ay yeelin, ka dibna waxay ku fashilmeen tijaabadii tobnaad oo ugu dambaysay markii kacdoonkii ugu horreeyey ee Qaadeesh dhacay. Afartankii sannadood dabadeed, iyo kacdoonkii labaad ee ka sii weynaa ee Qaadeesh, waxay ku galeen Dhulkii Ballanqaadka iyagoo lagu baabtiisay Webiga Urdun.

Calaamadaha jidka ee baabtiiska dhammaantood waxay ku xiran yihiin axdiga. Taariikhda omega iyo Qaadeeshka labaad waxay la jaanqaadaan taariikhda Qaadeeshka koowaad ee alpha. Kacdoonkii omega ee Muuse aad buu uga weynaa kacdoonkii qaran dhan ee kacdoonkii alpha ee Qaadeesh. Omega had iyo jeer way ka weyn tahay. Labada kacdoonba waxay wadajir u matalaan kacdoonka kuwa la bartay iyo kuwa aan la baran ee Ishacyaah, kuwaas oo diida inay galaan nasashada farriinta roobka dambe.

Saddex baabtiis (Badda Cas, Webiga Urdun iyo Webiga Urdun), kii ugu horreeyey waa kii Muuse, kii ugu dambeeyeyna waa kii Masiixa; sidaas daraaddeed Muuse waa alfa, Masiixuna waa omega. Xarafka u dhexeeya xarafka koowaad iyo xarafka laba iyo labaatanaad ee alifbeetada Cibraaniga, kaas oo ah xarafka saddex iyo tobnaad, marka lagu lifaaqo oo uu raaco xarafka koowaad, kaas oo haddana lagu lifaaqo xarafka ugu dambeeya oo ah kan laba iyo labaatanaad, wuxuu sameeyaa erayga Cibraaniga ah ee “runta.” Baabtiiskii dhexe wuxuu ahaa Webiga Urdun iyo Qaadeesh.

Baabtiiskii ugu horreeyey ee Badda Cas waxaa xigay baabtiiskii Urdun. Laakiin baabtiiskii ugu horreeyey ee Urdun dib ayaa loo dhigay afartan sannadood ilaa booqashadii labaad ee Qaadeesh iyo baabtiiskii dhabta ahaa ee Urdun. Baabtiiskii saddexaad, oo matalayay wakhtiga booqashada Yuhuudda, ayaa yimid markii Masiixu bilaabay shuqulkiisii xaqiijinta axdiga hal toddobaad, si loo dhammaystiro Daanyeel sagaal aayadda toddoba iyo labaatanaad, waxaana uu ahaa saacaddii xukunka ee Israa'iiltii hore.

Baabtiiskii ugu horreeyey ee Badda Cas ka dhacay waa farriinta malaa'igta kowaad, labada booqashona ee Kaadeeshna waxay matalaan “laba-laabmid”, waayo booqashadii ugu horraysay ee Kaadeesh iyo Webiga Urdun waa meesha lagu muujiyey fallaagadii dadka axdiga Ilaah, halka Kaadeeshii labaadna lagu muujiyey fallaagada hoggaanka. Kaadeesh iyo labada booqasho waxay matalaan laba-laabmida farriinta malaa'igta labaad, halkaas oo laba dabaqadood lagu muujiyey, oo labada dabaqadoodba lagu matalay dadweyne iyo weliba hoggaan. Baabtiiskii Masiixa waa farriinta malaa'igta saddexaad, marka sarreenka iyo haramaha la kala soocayo, sida reer binu Israa'iilkii hore looga soocay aroosaddii Masiixiyiinta ahayd ee Masiixu guursaday saacaddii xukunka reer binu Israa'iilkii hore.

Xilliga 1844 ilaa 1863 waa Badda Cas ilaa kacdoonkii ugu horreeyey ee Kaadeesh. 1844 waa gudubkii Badda Cas, 1846 waa maannada, astaanta imtixaanka Sabtida oo ay Whites-ku ka gudbeen 1846 markii ay is guursadeen. Sannadkii 1849 Rabbigu gacantiisii mar labaad ayuu u fidiyey inuu dadkiisa soo ururiyo. Wuxuu iyaga soo ururiyey intii lagu jiray farriintii malaa'igtii kowaad markii middii ugu horraysay ee looxyadii Xabaquuq ay taariikhda soo gaadhay, looxii labaadna isla ujeeddadaas ayaa loo dejiyey.

Jadwalka omega ee 1850 waxa loogu talagalay inay ururiso oo tijaabiso, waayo taasu waa wixii jadwalka alpha ee 1843 sameeyey. Malaa'igtii kowaad waxay lahayd jadwal, malaa'igtii saddexaadna sidoo kale waxay lahayd jadwal, maxaa yeelay tan kowaad waa alpha, tan saddexaadna waa omega. “Labada jadwal” waa calaamooyin jidka ah oo malaa'igta kowaad iyo tan saddexaad—ee ma aha tan labaad. Xilligii nebiyadeed ee “jadwalladu” wuxuu ka bilaabmaa jadwal qalad leh, wuxuuna ku dhammaadaa jadwal aan qalad lahayn. Taariikhda u dhexaysa labada jadwal waa taariikhda malaa'igta labaad, halkaas oo jaantuska dhinac la iska dhigo ilaa 1850.

Kadib markii sannadkii 1843 uu dhammaaday 19-kii Abriil, 1844, shaxdii 1843 waa la dhinac dhigay, waayo markaas si qalad ah ayay u sii sheegtay sannadka 1843. Laga bilaabo 19-kii Abriil, 1844 ilaa 1850 ma jirto miiska Xabaquuq. Taariikhda malaa'igta labaad, ma jirin shax, oo—Baabuloon way dhacday. Alfa waa miis, oomega waa miis, dhexuna waa dhicitaankii Baabuloon; oo astaan u ah fallaagowga kaas oo la xidhiidha muddadii aan miisku jirin. Muddada taariikheed ee miisaska Xabaquuq waxay siddaa saxeexa runta.

1850 waxaa astaan u ahaa Siinay iyo bixinta Sharciga. Dhacdadaas waxaa lagu xusuusan jiray Bentekoste, markii laba kibsood oo ruxid ah kor loo qaaday. Hannaanka kor-u-qaadista kibsooyinka ruxidda ah waxaa lagu muujiyey daabicidda iyo faafinta jaantuska bishii Maay ee 1842, iyo taariikhdii 1849 markii jaantuskii labaad la diyaariyey, iyo 1850 markii la heli karay. Muddadan waxaa khadka Masiixa ku metela kontonka maalmood ee ka bilaabma sarakiciddiisa

ilaa Bentekoste, waana muddo loo qaybiyey afartan maalmood oo ay ku xigaan toban.

Sannadkii 1849 Masiixu wuxuu mar labaad fidinayay gacantiisa, oo sannadkii 1850 miiskii labaad ee Xabaquuq waa la heli karay, waxaana hore u socday hannaankii tijaabada ee u sii jeeday Qaadeesh. Sannadkii 1856 waxaa yimid tijaabadii ugu dambaysay ee tobanka tijaabo ee reer binu Israa'iil hore, markii iftiin cusub oo ku saabsan muujintii nebinimo ee aasaaska u ahayd Miller lagu daabacay wargeyska dhaqdhaqaaqa. Laba kun iyo shan boqol iyo labaatan maalmood oo nebinimo ah, laga bilaabo 1856 ilaa 1863, basaasiintu waxay galeen inay dalka soo baadhaan. Sannadkii 1863 waxay doorteen hoggaamiye cusub oo dib ugu celin lahaa Masar.

Waxaan sii wadi doonaa runahan maqaalka xiga.

“Aragti laygu siiyey Bordoville, Vermont, December 10, 1871, ayaa lay tusay in jagada ninkaygu ay ahayd mid aad u adag. Culays daryeel iyo hawl ah ayaa saarnaa. Walaalihiis adeegga ku jira culaysyadan ma ay qaadin, mana ay qaddarin hawshiisa. Cadaadiska joogtada ah ee saarnaa ayaa maskax ahaan iyo jidh ahaanba daaliyey. Waxaa lay tusay in xidhiidhkiisa dadka Ilaah uu, dhinacyo qaarkood, la mid ahaa kii Muuse la lahaa reer binu Israa'iil. Waxaa jiray gunuunacayaal ka gees ahaa Muuse markii ay ku jireen duruufo adag, sidoo kalena waxaa jiray gunuunacayaal isaga ka gees ahaa.” Testimonies, volume 3, 85.